

Finansutskottets betänkande

1987/88:27

om fortsatt valutareglering, m.m.

(prop. 1987/88:134)

FiU
1987/88:27

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i detta betänkande att valutaregleringen förlängs att gälla ytterligare ett år t.o.m. juni 1989. I en gemensam reservation från företrädarna i utskottet för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern föreslås att valutaregleringen avskaffas.

I propositionen anmäls också en ändring i valutaförordningen som motiveras av att riksbanken inte längre ställer krav på att utländska dotterbolags investeringar i Sverige i skälig utsträckning måste finansieras genom upplåning utomlands. Utskottet har inte någon erinran mot ändringen, men vänsterpartiet kommunisterna gör i en reservation ett uttalande mot förändringen och förordar en restriktivare valutapolitik.

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1987/88:134 om fortsatt valutareglering, m.m.,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1987/88:Fi17 av Stig Josefson m.fl. (c),

1987/88:Fi18 av Anne Wibble m.fl. (fp),

1987/88:Fi19 av Lars Tobisson m.fl. (m),

1987/88:Fi20 av Lars Werner m.fl. (vpk).

Propositionen

I proposition 134 har regeringen (finansdepartementet) efter föredragning av statsrådet Kjell-Olof Feldt

dels föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagt förslag till

1. lag om tillämpning av valutalagen (1939:350),

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av i propositionen framlagt förslag till

2. förordning om dels fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264),
dels ändring i samma förordning.

Propositionens lagförslag och förslag till förordning har följande lydelse:

1 Förslag till
Lag om tillämpning av valutalagen (1939:350)

FiU 1987/88:27

Härigenom föreskrivs att 2 § första stycket 1, 2 och 4–8 samt 5 § 1 och 3 valutalagen (1939:350) skall tillämpas under tiden den 1 juli 1988–den 30 juni 1989.

2 Förslag till Förordning om dels fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264), dels ändring i samma förordning

Härigenom föreskrivs i fråga om valutaförordningen (1959:264)
dels att förordningen, som gäller till utgången av juni 1988¹, skall fortsätta att gälla till utgången av juni 1989,
dels att 6 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Andra betalningsmedel än växlar får inte utan riksbankens tillstånd införas till riket. Resande från utlandet får dock införa resevaluta till belopp som riksbanken medger.

I den mån annat inte följer av 10 a § fordras riksbankens tillstånd, om den som är bosatt här i riket skall

1) direkt eller genom annans förmedling, i annat fall än som avses i första stycket, ta emot betalning från någon som är bosatt i utlandet,

2) sätta sig i skuld till någon som är bosatt i utlandet, där det inte är fråga om att ingå köpeavtal på sådana köpevillkor som tillämpas allmänt inom branschen eller om att vidta andra jämförbara åtgärder, eller

3) lämna kredit mot säkerhet av borgen av någon som är bosatt i utlandet.

1) direkt eller genom annans förmedling, i annat fall än som avses i första stycket, ta emot betalning från någon som är bosatt i utlandet, eller

2) sätta sig i skuld till någon som är bosatt i utlandet, där det inte är fråga om att ingå köpeavtal på sådana köpevillkor som tillämpas allmänt inom branschen eller om att vidta andra jämförbara åtgärder.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1988.

¹ Förordningens giltighetstid senast förlängd 1987:390.

² Senaste lydelse 1987:390.

1987/88:Fi17 av Stig Josefson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag om fortsatt valutareglering i proposition 1987/88:134.

1987/88:Fi18 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1987/88:134.

1987/88:Fi19 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar avslå förslaget i proposition 1987/88:134 att förlänga valutaregleringen efter den 30 juni 1988.

1987/88:Fi20 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen avslår förslaget om upphävande av 6 § andra stycket 3 valutaförordningen.

Utskottet

Fortsatt valutareglering

I propositionen anförs att med stöd av valutaregleringen kan man hindra eller begränsa störande kapitalflöden av främst kortfristig natur. Regleringen omfattar i huvudsak sådana transaktioner som inte har direkt samband med utrikeshandeln, dvs. främst rent finansiella placeringar.

Inom ramen för valutalagen och valutaförordningen ankommer det på riksbanken att utforma de närmare bestämmelserna rörande kapitaltransaktionerna.

I propositionen anförs att den ekonomiska politik som har förts under de senaste åren i hög grad har bidragit till att de ekonomiska obalanserna minskat och att den svenska ekonomin nu är avsevärt starkare än vid 1980-talets början. Orosmoln saknas emellertid inte. Ett försämrat internationellt ekonomiskt klimat och ett högt tryck på inhemska priser och kostnader utgör hot mot en fortsatt god tillväxt, hög sysselsättning och ekonomisk stabilitet. Dessa hot kan endast mötas med en konsekvent ekonomisk politik som tar sikte på att hålla nere inflationen för att värna den fulla sysselsättningen och den yttre balansen.

De minskade obalanserna i den svenska ekonomin under de senaste åren har, framhålls det i propositionen, skapat förutsättningar för en målmedveten, successiv liberalisering av valutaregleringen. Detta arbete har fortsatt under år 1987 i enlighet med den inriktning som angavs i den reviderade finansplanen 1986 (prop. 1985/86:150 s. 19) och som riksdagen våren 1986 ställde sig bakom (FiU 1985/86:40 s. 33-36, rskr. 370).

Riksbanken har under det gångna året beslutat bl.a. att i vidgad utsträckning medge fastighetsförvärv i utlandet. Vidare har en avveckling påbörjats av de hinder som finns för valutainlåningar att förvärva utländska aktier. I detta sammanhang kan också nämnas att prövning av ansökningar om direkta investeringar i utlandet i betydande omfattning skall överföras till valutabankerna.

I propositionen anförs vidare att den liberalisering som pågår tar sikte på att avveckla de delar av valutaregleringen som inte är av central betydelse för penning- och valutapolitiken. Till denna hårda kärna som bör undantas från

avvecklingen hör placeringar i räntebärande papper och bankdepositioner. Dessa utgör enligt propositionen kanaler för korta kapitalrörelser som styrs av räntenivåer och valutakursförväntningar.

Med hänvisning härtill föreslås att valutaregleringen i dess nuvarande utformning förlängs att gälla under tiden den 1 juli 1988—den 30 juni 1989.

I motionerna Fi17 av Stig Josefson m.fl. (c), Fi18 av Anne Wibble m.fl. (fp) och Fi19 av Lars Tobisson m.fl. (m) begärs att valutaregleringen skall avskaffas. Valutaregleringen kan inte begränsa kapitalflödena, anför det. Valutaregleringen kan endast temporärt fördröja en nödvändig anpassning av den svenska ekonomin vid utifrån kommande störningar. En sådan fördröjning är enligt motionärerna skadlig för svensk ekonomi. Genom regleringen förhindras svenska kapitalplacerares att sprida sina tillgångar mellan länder. Detta medför att deras risktagande ökar, vilket i sin tur leder till högre avkastningskrav.

På kort sikt medför regleringen också att den svenska räntenivån blir hög internationellt sett. I motion Fi19 (m) sägs att om möjligheter öppnades för utländska placerares att köpa svenska statsobligationer skulle detta sannolikt verka nedpressande på den svenska räntenivån. Detta skulle vara gynnsamt för investeringsverksamheten i Sverige. Motionärerna anför vidare att avregleringen bör ske skyndsamt och leda till en fullständig avreglering på valutaområdet. En stegvis avreglering är förknippad med svårigheter eftersom den leder till anpassningsrörelser när en uppdämd efterfrågan kan tillgodoses. Man bör därför enligt motionärerna samtidigt öppna för valutaströmmar både till och från Sverige.

I motionerna Fi17 (c) och Fi19 (m) framhålls också att ett avskaffande av valutaregleringen skulle leda till en mer disciplinerad ekonomisk politik. En alltför expansiv politik skulle få omedelbara effekter på bytesbalansen. I motion Fi18 (fp) sägs också att en anpassning till EG kräver en fortlöpande avreglering.

Utskottet har redan vid två tillfällen under år 1988 behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om valutaregleringens avskaffande (FiU 1987/88:20 och FiU 1987/88:4 y). Senast den 2 mars 1988 avslog riksdagen sådana motionsyrkanden med hänvisning till att den av 1985/86 års riksdag utstakade vägen för liberalisering av valutaregleringen bör fullföljas. Det innebär att vissa transaktioner undantas från avvecklingen, nämligen sådana som styrs av ränteskillnader och förväntningar om ränte- och valutakursutvecklingen.

Utskottet har också vid tidigare behandling av dessa frågor avvisat förslaget att svenska statsobligationer skulle få köpas även av utländska placerares. Utskottet hävdade att det inte alls är givet att en möjlighet för utlåningar att köpa kronobligationer skulle innebära lägre räntor sett över en längre period. Utskottet anser alltså att utlåningar inte bör få tillstånd att köpa svenska kronobligationer.

Utskottet har även i övrigt samma uppfattning som tidigare och anser i likhet med vad som anförts i propositionen att avregleringen på valutaområdet bör fortsätta. Det fortsatta liberaliseringsarbetet bör bedrivas med sikte på att så långt möjligt delta i det västeuropeiska samarbetet för liberalisering av kapitalrörelser. Det innebär att om ökade obalanser på nytt skulle uppstå får inte en uppbromsning ske i liberaliseringsprocessen. I stället bör andra åtgärder sättas in.

Utskottet tillstyrker med det anförda att valutaregleringen förlängs ytterligare ett år. Motionerna Fi17, Fi18 och Fi19 avstyrks således av utskottet.

FiU 1987/88:27

Ändring i valutaförordningen

Enligt valutaförordningen fordras riksbankens tillstånd om den som är bosatt här i riket skall lämna kredit mot säkerhet av borgen från någon som är bosatt i utlandet. Bestämmelsen har gällt under olika perioder, senast sedan år 1975 (prop. 1975:82, FiU 20, rskr. 132). Bestämmelsen har utnyttjats bl.a. för att övervaka att utlandsägda dotterbolags investeringar i Sverige finansierades genom att medel i skäligen utsträckning tillfördes från utlandet och inte uteslutande genom upplåning i Sverige mot borgen från det utländska moderbolaget.

Valutastyrelsen har i december 1987 beslutat att i tillämpningsföreskrifterna införa en generell dispens från tillståndskravet. Med hänvisning härtill och till det pågående liberaliseringsarbetet föreslås att föreskriften i valutaförordningen upphävs.

I motion Fi20 av Lars Werner m.fl. (vpk) motsätter man sig den föreslagna ändringen i valutaförordningen. Motionärerna anför att Sverige även fortsättningsvis måste ha en aktuell bild av den kreditgivning som sker mot utländsk borgen. Det måste också finnas möjlighet att ingripa när det handlar om stora borgensåtaganden givna under osäkra betingelser.

Som framgår av propositionen har valutastyrelsen sedan slutet av förra året givit generell dispens från tillståndskravet. Det har därefter inte framkommit något som ger anledning att ompröva beslutet. Utskottet har mot denna bakgrund inte något att erinra mot att motsvarande föreskrift i valutaförordningen upphävs. Motion Fi20 bör därför avslås av riksdagen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *fortsatt tillämpning av valutalagen*

att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Fi17, 1987/88:Fi18 och 1987/88:Fi19

a) antar i proposition 1987/88:134 framlagt förslag till lag om tillämpning av valutalagen (1939:350),

b) lämnar utan erinran i proposition 1987/88:134 intaget förslag till förordning om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264).

2. beträffande *ändring i valutaförordningen*

att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Fi20 lämnar utan erinran i proposition 1987/88:134 intaget förslag till förordning om ändring i valutaförordningen (1959:264).

Stockholm den 21 april 1988

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Roland Sundgren (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Gunnar Björk (c), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Hans-Eric Andersson (s), Arne Kjörnsberg (s), Hugo Hegeland (m), Marianne Carlström (s), Margitta Edgren (fp) och Rolf Kenneryd (c).

Reservationer

1. Fortsatt tillämpning av valutalagen (mom. 1)

Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Gunnar Björk (c), Hugo Hegeland (m), Margitta Edgren (fp) och Rolf Kenneryd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet har redan" och på s. 6 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar inte propositionens uppfattning att valutaregleringen behövs för att hindra eller begränsa spekulativa kapitalflöden av kortfristig natur. I likhet med vad som anförs i motionerna anser utskottet att valutaregleringen endast temporärt kan fördröja en nödvändig anpassning av den svenska ekonomin vid utifrån kommande störningar. Valutaregleringens stabiliseringspolitiska värde är således snarast negativt. Utan valutareglering skulle kraven skärpas på en mer disciplinerad ekonomisk politik.

Utskottet anser, i likhet med vad som anförs i flera av motionerna, att valutaregleringen medför en rad olägenheter för de svenska företagen och den svenska ekonomin. Svenska kapitalplaceringar förhindras genom regleringen att sprida sina portföljer och därmed utjämna risker. Det leder till större avkastningskrav och högre kapitalkostnader för de svenska företagen. Det leder också till obalanser i de svenska företagens finansiella ställning, eftersom de tvingas placera tillgångarna i Sverige samtidigt som de förhindras att betala sina skulder i utlandet.

Valutaregleringen bidrar också till att öka ägarkoncentrationen i det svenska näringslivet. Den i internationella och vid en historisk jämförelse unika utbredningen av ömsesidigt ägande kan delvis förklaras av inlåsnigen av likviditet i Sverige.

Det är, som också anförs i motionerna, särskilt angeläget att möjligheter öppnas för valutautlåningar att köpa svenska statsobligationer. Det skulle sannolikt verka nedpressande på den svenska räntenivån, vilket skulle få positiva effekter för den svenska kostnads- och investeringsutvecklingen.

Inom EG pågår ett omfattande arbete för att frigöra kapitalrörelserna. Målet är att till år 1992 ha ett helt öppet och fritt flöde av kapital mellan EG:s medlemsländer. Det finns en uppenbar risk att Sverige kommer att hamna utanför EG-samarbetet på detta område. Sverige blir alltmer ensamt bland de välutvecklade industriländerna om att behålla ett regelverk som försvårar kapitalrörelser.

Utskottet anser att den snabba utvecklingen mot en europeisk marknad utan gränser för kapital ställer krav på ändringar för Sveriges del. En fri rörlighet mellan EG och Sverige måste upprättas även vad gäller finansiella transaktioner. För detta krävs att valutaregleringen avskaffas.

Utskottet anser sammanfattningsvis att valutaregleringen snarast bör avvecklas. Avvecklingen bör vara fullständig och definitiv. Den av regeringen förordade metoden med endast en successiv och partiell liberalisering av valutapolitiken medför en rad svårigheter. Varje förändring ger upphov till ett valutaflöde. Det är därför viktigt att man samtidigt öppnar för kapitalströmmar såväl till som från Sverige.

Utskottet avstyrker med det anförda propositionens förslag till förlängd valutareglering.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *fortsatt tillämpning av valutalagen*
att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Fi17, 1987/88:Fi18 och 1987/88:Fi19
 - a) avslår förslaget i proposition 1987/88:134 till lag om tillämpning av valutalagen (1939:350).
 - b) som sin mening ger regeringen till känna att valutaförordningen (1959:264) bör upphöra att gälla efter utgången av juni 1988.

2. Fortsatt tillämpning av valutalagen (mom. 1, motiveringen)

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet har redan" och slutar med "sätts in" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att valutaförordningen bör bibehållas i nuvarande utformning. Det är enligt utskottets mening angeläget att vi så långt möjligt behåller möjligheten att påverka valutaroelserna. Det finns alltför många exempel på hur det internationella finanskapitalet genom sin lättrorlighet förmått skada ett land och satt dess valuta i gungning. I en nationellt självständig politik försvarar därför valutaregleringen sin plats.

3. Ändring i valutaförordningen (mom. 2)

Under förusättning av bifall till reservation 1

Rune Rydén (m), Lars De Geer (fp), Filip Fridolfsson (m), Gunnar Björk (c), Hugo Hegeland (m), Margitta Edgren (fp) och Rolf Kenneryd (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Som framgår" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att valutaregleringen bör avskaffas. Valutaförordningen bör därför upphöra att gälla i sin helhet. Det innebär att yrkandet i motion Fi20 om att bibehålla vissa delar av förordningen enligt utskottets mening bör avslås av riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ändring i valutaförordningen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Fi20.

4. Ändring i valutaförordningen (mom. 2)

FiU 1987/88:27

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Som framgår" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att valutaförordningen bör bibehållas i nuvarande utformning. Det finns som utskottet ser det inte några godtagbara skäl för att upphäva tillståndskravet på att utländska dotterbolags investeringar i Sverige i skäligen utsträckning måste finansieras utomlands. Genom att upprätthålla kravet på tillstånd bibehålls också, som framhålls i motionen, möjligheten att få en aktuell bild av den kreditgivning som sker mot utländsk borgen.

Utskottet tillstyrker således motion Fi20 och anser att den föreslagna ändringen i valutaförordningen inte bör genomföras, vilket riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ändring i valutaförordningen*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Fi20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om i proposition 1987/88:134 intaget förslag till förordning om ändring i valutaförordningen (1959:264).

